

Ar žvalga.

Nr. 59

1946. X. 12

II metai

PARYŽIUJE 15 PRIEŠ 6

PASKUBOMIS BAIGIAMA KONFERENCIJA

Paryžius, X. 11. Nors kai kurie taikos sutarties su Italija straipsniai Taikos Konferencijos plenumo sukėlė karštų diskusijų, tačiau visi jie buvo priimti anglo-saksų arba prancūzų redakcijoj absoliučia balsų dauguma. O „kritiškieji“ straipsniai, dėl kurių buvo ginčijamasi kelis mėnesius, kaip Triesto statusas, Italijos-Jugoslavijos sienų klausimas, Italijos reparacijos — buvo priimti 15 balsų prieš 6.

Vakar buvo baigtas surengti taikos sutarties su Rumunija projektas. Jį svarstant daugiausia ginčų sukėlė Dunojaus laivininkystės klausimas.

JAV atst. Vandenberg tvirtai pasisakė už laisvą Dunojaus laivininkystę, pasiūlydamas po 6 mėn. tam klausimui galutinai sutvarkyti tarptautinę konferenciją. Jis pabrėžė, kad šiame klausime TSRS užimta pozicija kelia įtarimą.

Tai koncepcijai griežtai pasipriešino Molotovas, kuris pareiškė, kad Dunojaus laivininkystę turi išspręsti prie tos upės prieinančios valstybės. Kodėl nesutarptautinami Sueco ir Panamos kanaliai, jei norima vaduotis tuo principu, paklausė Molotovas.

Molotovą palaikė Kardelli. Tačiau balsuojant, už Dunojaus sutarptautinimą pasisakė 15 balsų, o prieš — 6, slavų bloko valstybės.

Bevinas pareikalavo, kad Rumunijoje būtų suteikta visiška laisvė užsienio prekybai ir pramonei. Jam pasipriešino Molotovas, kuris tvirtino, kad anglo-saksų pinigai nori ir toliau išnaudoti Rumunijos liaudį. JAV atst. pareiškė, kad Rumunijoje dar vis nėra spaudos ir žodžio laisvės ir išreiškė abejonės dėl rinkimų, kurie turi įvykti lapkričio mėn. pradžioje, demokratiškumo. Tuos tvirtinimus Rumunijos atstovas nuneigė padarydamas priekaištus užsienio kiršinamam Rumunijos opozicijai.

Ir taikos sutarties su Rumunija projekto svarbesnieji straipsniai buvo priimti 15 prieš 6 balsų dauguma. Bukovina ir Moldavija priskirta

TSRS, o Dobrudža — Bulgarijai.

Šiandien buvo svarstomas taikos sutarties su Bulgarija projektas.

Anglijos atst. Alexanderis griežtai pasisakė prieš Bulgarijos tvirtovės Graikijos pasienį ir taip pat prieš Bulgarijos atst. prašymą palikti jai laisvą naikintuvus, nes tokie laivai nebuvo leisti Italijai.

Vyšinskis prajuokino plenumą tvirtindamas, kad Graikija gali nebijoti Bulgarijos užpuolimo, nes ji visai neprieina prie Egejaus jūros. Jis taip pat kritikavo didžiųjų valstybių žygį Bulgarijoje reikalaujant ten demokratiškų rinkimų ir tą žygį pavadinamas kišimusi į Bulgarijos vidaus reikalus.

Diskusijos dar nėra baigtos.

ATSKRIS JAV BOMBONESIAI

New Yorkas, X. 11. Artimu laiku iš JAV į Europą vienu kartu skris didelės sunkiųjų bombonešių formacijos. Šis skridimas turės eksperimentinį charakterį, nes norima įsitikinti, ar dideli pilnai apkrauti bombonešių junginiai gali tinkamai atlikti tolimus uždavinius.

Taip pat yra ruošiamas projektas suorganizuoti bet kokio kariuomenės kiekio perkėlimą pasinaudojant vien lėktuvais ir bet kuria JAV bazę pasaulyje. Manoma, kad artimoj ateity kariuomenė naudosis išimtinai oro susisiekimo ir transporto priemonėmis.

GROMYKO KALBA

New Yorkas, X. 11. Šiandien New Yorke TSRS atst. Saug. Taryboj A. Gromyko viename viešame susirinkime pasakė kalbą. Jis pareiškė, kad visos valstybės visomis jėgomis turi stiprinti JTO, nes ji yra vienintelis efektyvus organas pasaulio taikai išlaikyti.

DERĖSIS SU D. BRITANIJA

Londonas, X. 11. Egipto min. pirm. Sidki Paša išvyko į Londoną tartis su britų vyriausybe dėl atnaujinimo sutarties tarp šių dviejų valstybių.

GELEŽINĖ RANKA VALDO RYTUS

Londonas, X. 11. Šiandienė Londono spauda daug skiria vietos Paryžiaus konf. darbams.

The Times, kalbėdamas apie valstybių blokus, sako: Slavų bloko valst. atst. mėgsta kalbėti apie nesamą Vakarų bloką. Tačiau kasgi sukūrė Rytų bloką ir kas jį po šiai dienai valdo geležinės rankos disciplinoj? Tikriausiai ne Vakarų valstybės.

Manchester Guardian rašo, kad piktai pradėta Paryžiaus Konferencija dirbtinai paskubomis baigiama. Toliau laikr. klausia, kasgi privedė prie tų skirtumų tarp Rytų ir Vakarų? Būtų daug geriau, rašo laikraštis, jei Paryžiaus Konf. būtų mažiau propagandinių kalbų, nes jos ne kiek nepastūmėjo darbo priekį, dargi paryškino gilumą skirtumų tarp Rytų ir Vakarų.

AMBASADORIUS ATVYKO

Paryžius, X. 11. Šiandien iš Maskvos atvyko į Paryžių JAV ambasadorius Maskvoje.

DRAUDŽIAMA SKRAIDYTI JAV LĖKTUVAMS

Frankfurtas/M., X. 11. Amerikiečių kariuomenės vadovybė praneša, kad draudimas amerikiečių lėktuvams pasirodyti virš Čekoslovakijos ir Vengrijos teritorijos yra panaikintas. Tačiau toks draudimas, kiek liečia Rumuniją, dar pasilieka galioje.

Šis draudimas buvo padarytas ryšy su tuose kraštuose vykstančiais dideliais sovietų armijų manevrais.

NIEKAS NENUGALĖS JAV

New Yorkas, X. 12. JAV karo ministras Paterson vakar pasakytų kalboj pareiškė, kad JAV turi įrodyti savo draugams ir priešams, jog jos yra kiekvienu momentu pasiruošusios gintis. Jei kas pradėtų agresyvinį karą prieš JAV, kalbėjo ministras, labai maža šansų turėtų jį sėkmingai baigti.

SLAPTI ATSIŠAUKIMAI

Triestas, X. 11. Bėgliai iš Jugoslavijos tvirtina, kad įvairiuose Jugoslavijos miestuose dažnai naktimis iškabinami masiniu būdu plakatai, nukreipti prieš sovietus ir prieš Tito. Juose gyventojai raginami ginklu pasipriešinti Tito diktatūrai.

Kinijoj mobilizacija

Londonas, X. 11. Nacionalinė Kinija vėl yra pilnoje karo padėtyje, prie kurios ją privedė nesibaigiančios kovos su komunistais. Ryšy su tuo visoje Kinijoje pašaukti prie ginklo vyrai nuo 18 iki 45 metų amžiaus.

ARKIVYSKUPĄ NUTEISĖ 16 METŲ

Londonas, X. 12. Vakar pasibaigė byla prieš Zagrebo arkivyskupą Stepinac ir buvo paskelbtas sprendimas: arkiv. Stepinac nubaustas 16 metų sunkiųjų darbų kalėjimu. Iš kitų 18 teistųjų keli nubausti mirties bausmėmis.

D. Britanijos kardinolas Grifin pareiškė, kad yra padarytas baisus neteisingumas ir nusikaltimas prieš šį patriotą.

Vatikano sluoksniuose šis sprendimas padarė labai slėgiantį įspūdį ir reiškia viltis, kad tas neteisingumas bus atitaisytas.

SKATINA KURTI J. EUROPOS VALSTYBES

Londonas, X. 12. Vakar Olandijos parlamente marš. Smuts pasakė kalbą, kurioje paskatino Europos valstybes burtis į Jungtines Europos Valstybes, nes tai esąs vienintelis būdas išgelbėti Europą nuo pražūties. Jei visos Europos negalima sujungti, turėtų būti steigiamos regionalinės valstybių grupės, prie kurių vėliau galėtų prisidėti kitos valstybės. J. Europos Valst. turėtų vadovauti Anglijai.

Toliau marš. Smuts pareiškė: Kodėl reikia stebėtis, jei Rytų Europoje kuriasi slavų valstybių grupės, kurios atitinka bendrus politinius ir ekonominius interesus? Pasaulio taiką kuriant JTO yra reikalinga tokių avanpostų.

ANGLŲ MISIJA GRAIKIJOJ

Maskva, X. 11. Anglų armijos Viduržemio jūros srityje gen. Demsey šiuo metu lankosi Graikijoje ir artimu laiku atvyks į Angliją pasikalbėti su britų vyriausybe. Paskutinėmis dienomis gen. Demsey lankosi Makedonijoje, kur dabar yra anglų karinė misija, kuri kariškai apmoko graikus.

PRAŠYMAI ATMESTI

Berlynas, X. 11. Vyr. Kontrolinė Taryba atmetė visus Nuernberge nuteistųjų malonės prašymus. 11 mirtimi nubaustųjų trečiadienį Nuernbergo kalėjime bus pakarti, nes taip pat nebuvo patenkinti nuteistųjų generolų prašymai pakoriną pakeisti į sušaudymą.

RAGINA KELTI JAV GAMYBĄ

New Yorkas, X. 12. Vakar kalbėjęs JAV karo vice ministras pareiškė, kad JAV šiuo metu turi gaminti daugiau prekių negu karo metu, bet nieku būdu ne mažiau.

AR ILGAI TRUKS STALINO DRAUGYSTĖ?

(Rašo lordas VANSITTART)

Lordas Vansittart, ilgametis britų užsienio politikos vairuotojas, vienas įtakingiausių dabartinių politikų D. Britanijoje, savo metu taręs blaivų žodį dėl Vokietijos politikos ir daug prisidėjęs ją palaidoti, dabar skelbia savo nuomonę apie TSRS ir jos valdovą Staliną. Čia dedama jo nuomonė apie Stalino „draugystę“. Aukščiau padėta antraštė jis idėjo straipsnį „Cont. Daily Mail“ spalio mėn. 1 d. numeryje. Leisime lordui Vansittart tarti žodį.

RAMINĄ STALINO ŽODŽIAI

Britų žurnalistui tarti ramina Stalino žodžiai apskrido pasauli. Mes visi nudžiugome.

Jo pareiškimo ypač įdomios dvi mintys. Pirmoji — „šiandien“ net iki karo pavojum. Antroji — atominės bombos padariniai ir jos dabartinis monopolis lyg jau perdėti. Ir mes galime su juo sutikti, nes niekas dabar karo nenori ir vargu kas rimtai galvoja apie „dabartinį naują karą“, nors apie jį pernelyg daug kalbama.

Apie atominę bombą galima pasakyti, kad Stalinas lyg norėtų tos pabaisos gamintojų žodį nustelbti ir pašalinti „itarimų“ slogutį, kurio svorį junta TSRS. Kitais žodžiais, tai yra anglosaksams nedrauginga propaganda, ypač nukreipta prieš JAV aktingą užsienio politiką ir atominio ginklo monopolį. Šiandieną nepaslaptis, kad daugelis mokslininkų pradėjo tyrimus nuo pradžios, ir dabar jokia „paslaptis“, kad greitai tas žinojimas bus pasiekiamas visiems.

VIEŠA PASLAPTIS

Vargu ar žmonės bus laimingesni, kai kai „kurios paslaptys“ bus visiems žinomos. Pamiškime minėtai tas fiktas temas ir atkreipkime dėmesį į tai, kad Stalinas norėtų užmiršti „goebelsišką“ išradimą, kad sveturi esančios komunistų partijos gauna pareidymus iš Maskvos. Tai yra teorija, kuri praktikoje reikalinga kai kurių pataisų. Imkime pavyzdį. 1939 metais Kremlius sudarė sutarį su Hitleriu. Sveturi esančios komunistų partijos neabejotinai turėjo pagiežą nacionalsocializmui. Bet jos turėjo nurinti, nes Vokietija tapo kariniu santarvininku.

Ar galime tikėti, kad iš tiesų visur įvyko toks staigus pakitimas. Tokių pavyzdžių yra daugybė. Tas sako, kad komunistų pažiūros ir veikla dažnai iš centro diriguojama. Kaip ten bebūtų, bet kiekvienu atveju reikia pripažinti komunistų puikią organizaciją ir drausmę. Iš to seka, kad Stalinas padarytų patį didžiausią patarnavimą tai ramybei ir draugiškumui susiprinti viešai uždraudamas

nedraugingą ir požeminę veiklą sveturi per komunistų organizacijas.

STALINAS GALI PASAKOTI . . .

Bulgarija ir Jugoslavija, pav., užpuola Graikiją. Stalino vienas žodis, ir palydovų veiksmai būtų sustabdyti. Tie kraštai yra bolševikų kontroliuojami, todėl pamiršamos skolos herojiškai Graikijai, kovojusiai su Italija ir Vokietija. Visa tai pamiršama, nes laikas kai ką apvertė aukštyn kojomis.

Ir tai mums pataiko tiesiog į širdį. Stalinas tiesą sako, kad mes galime bendradarbiauti. Tai yra mūsų sena svajonė, deja, to paties Stalino griaujama, nes jis veikia priešingai tartiems žodžiams. Bendradarbiavimas yra galimas, bet tik vienu atveju, kai Kremliaus programa „bolševizmas visame žemės rutulyje“ būtų įgyvendinta.

Stalinas pasakoja, kad komizmas gali būti įgyvendintas vienoje valstybėje, bet praktikoje tai daroma daugelyje valstybių. Juk jis Atlanto nuostatuose ir Britų — TSRS sutartyje atsisakė plėsti TSRS sienas ir primesti mažesniems kraštams jiems nepageidaujamą santvarką.

BET JIS NEGALI ĮGYVENDINTI . . .

Tuos įsipareigojimus TS eile atveju yra pripažinusi ir pasakėbusi. Eikime prie esmės. Juk galima sakyti, kad mes padarėme milžiniškas nuolaidas, nieko nereikalaudami. Rodosi ir Kremlius neturėtų iš mūsų ko reikalauti. Pabandykime Stalino pareiškimą suderinti su tokiais iš pirmo išlaužtais reikalavimais, kaip, pav., Dardanelai ar Trakija. Ir kaip Kremlius rado reikalą atnaujinti savo pretenzijas į sąsiaurio kontrolę, kai Stalinas daro taikos patikinimą.

Pagaliau ir mes įsiremiame į alternatyvą, kaip ir Wallace skatindamas TSRS daugiau reikalauti. Kieno sąskaita? Ar Wallace galvoja tą sugyvenimą pasiekti graikus, turkus ir britus aukodamas?

Jei taip, tai ta galima pavadinanti kraštutiniu miunchenizmu, jei ne — jo žodžiai iš viso neturi jokios reikšmės.

Čia kelias išsišakoja. Prie vieno kelrodžio stovi „patenkinti“, prie kito „pažeminti“. Bet vienas jų teveda į pažadėtą žemę ir tas bus mūsų.

Todėl mes sveikiname Stalino žodžius, bet tikrai žodžius, nes jie maloniai kutena ausį širdį ir smegenis — kalbomis, literatūra ir dainomis, bet visa tai yra žodžiai, kurie save pasmerkia mirti. Ir kaip tik jie palaidoja viltį ir darną. Išmintingas tą pamoką mokosi tarpkariniu laikotarpiu. Būtų nenaudinga ir neišmin-

tingiems tą pamoką pamiršti. Dabartyje, žodžių karalystėje, būtų galima dar daug ką pasiekti, jei TSRS pakeistų aštrų toną konferencijose ir pažabotų propagandą (Pabrūkta vertėjo. G.)

Po Stalino patikimumu turėta daug kilnių vilčių, bet jos liko neįgyvendinamos.

Tą pačią dieną slavų blokas pakėlė didžiausią triukšmą Paryžiaus konferencijoje, nes kiekvienas gavo parėdymą. Vyšinskis daro smarkų puolimą . . . Kaip būtų miela, kad Stalinas pamokytų savo atstovus geros elgsenos, kuri yra žmonijos toks didelis laimėjimas.

Tą pačią dieną TSRS ypač priešinasi JTO ūkiškoje ir socialinėje Taryboje dėl Europos atstatymo. Ten jos atstovai kalbėjo apie „ūkišką laisvę“, kai JTO turi galvoje „ūkišką pareinamybę“. Prieš karą mes daug kartų girdėdavome apie ūkišką laisvę, kuri reiškė nacionalizmą ir

autarkiją. Tiek apie konferencijas. O dabar keli žodžiai dėl propagandos.

RADIJO ŠMIEŽTAI

Tą pačią dieną Ilja Erenburg skleidė plepalus, kad D. Britanija ypač siekianti kištis į Europos reikalus. Mūsų siūlymą skirti Trieste gubernatorių jis sulgino su „krūviniais“ įvykiais Indijoje, Graikijoje, Palestinoje. Ar jis galėsugebėti labiau mus įžeisti, kaip tardamas tuos žodžius.

Kitas radijo siūstuvus kaltino mus norinčius atplėšti pietinį Iraną arba esą su Belgija mes elgiamės taip, lyg tas kraštas būtų nukariutas. Jų buvo, žinoma, ir daugiau . . .

Žodžiu, Stalinas savo pastangomis gali liautis mūsų kantrybės bandęs. Kitu atveju tektų jį prilyginti jo paties žodžiams. Pirmosios dienos išdavos nežavios. O dabar visa pakeisti ir pasaulį įtikinti reiktų labai daug laiko.

KODĖL TEISIAMAS ZAGREBO ARKIVYSKUPAS

Zagrebo arkivyskupas, Jugoslavijos Primas, Aloizas Stepinac, yra teisiamas Belgrado karinio teismo ir laukia sprendimo. Jis yra kaltinamas už padarytus karo nusikaltimus ir ši byla privedė prie didžiausio santykių įtempimo tarp marš. Tito ir Katalikų Bažnyčios.

Jau prieš karą buvo konfesinių nesutarimų tarp katalikų kroatų ir ortodoksinių serbų, ir tatau buvo tuometinės Jugoslavijos kritiška problema.

Apie Tito praeitį nieko nėra žinoma. Vienas Paryžiaus bulvarinis laikraštis savo skaitytojams senesniai pasakojo, kad Juozapas Bros — o tokio vardu Tito yra vadinamas privačiame gyvenime — yra seniai miręs ar net niekada negyvenęs, o jo vaidmenį toliau vaidinąs vienas rusų karininkas. Tačiau yra tikras dalykas, kad jis savo partizaninį veikimą pradėjo ne Serbijoje, bet Kroatijoje ir iš to galima padaryti išvadą, kad Kroatija yra jo tėviškė. Nežiūrint to, jis yra labai griežtai nusistatęs prieš katalikybę ir šiuo atžvilgiu jis yra stipriai palankomas kai kurių savo kabineto narių.

Kaip Le Monde praneša, Kroatijoje iki šiol yra suimta 491 katalikų dvasiškis. Šis skaičius yra labai didelis turint galvoj tai, kad visame krašte iš viso yra tikrai 1971 katalikų kunigas. Daugelyje vietovių klebonijos ir parapijų salės paverstos kariuomenės stovyklomis. Yra dažni atsitikimai, kad ir bažnyčios yra paverstos miegamomis patalpomis, sandėliais ar net arkliidėmis. Tatal daugiausiai yra sloveniskame krašte Italijos pasienyje, kur gen. Popovič vadovaujama stovi sukoncentruota 40 divizijų armija.

Prieš karą gausūs Kroatijos vienuolynai buvo turtingi ir

įtakingi. Tačiau juos visus palietė griežta žemės reforma ir šiandien nė vienas vienuolynas neturi daugiau kaip tris hektarus žemės. Juos visus be to dar prižiūri vidaus reikalų ministerijos slaptoji policija. Simtai, jei ne tūkstantčiai Kroatijos vienuolių pabėgo į Austriją ir Bavariją. Katalikų akcija, katalikų jaunimo organizacijos ir misijų veikimas yra visiškai uždraustas.

Sitos politikos auka, pagaliau, tapo ir pats Zagrebo arkivyskupas.

Sis tvirtos kūno sudėties monsignoras iki dvidešimties savo amžiaus metų dirbo kaip žemdirbys. Tada jis pajuto savo pašaukimą ir išvyko į Romą studijuoti. Dėl savo didelio išsimokslinimo, jis pasiekė tokių aukštų pareigų.

Mons. Stepinac karui prasiidėjus buvo savo pareigose. Savo rūmų jis neapleido ir ustaši valdymo laikais. Tada jis palaikė santykius su valstybės vadu Ante Paveli ir už tai jis šiandien yra kaltinamas. Jis palaikė santykius ir su įvairiomis ašies okupacinių organų asmenybėmis.

Si byla galutinai nutrauks santykius tarp Tito ir Šv. Sosto.

S. WELLES PRIEŠ JAV POLITIKĄ

New Yorkas, X. 9. Buv. JAV. užs. reik. ministras Sumner Welles šiandien išleido knygą, kurioje pasmerkama dabartinė JAV užsienio politika. Jis tvirtina, kad, jei JAV užs. politika artimiausiu laiku nebus pakeista, ji prives prie atominio karo. Toliau tvirtina, kad Rusijai ir JAV gali ir privalo savo santykius sureguliuoti. Yra beprotė tvirtinti, akcentuoja Welles, kad nėra galimas bendradarbiavimas tarp komunizmo ir demokratijos.

LENKTYNĖS SU GILTINE ..

(Dveji metalai be namų)

Buvo tai prieš dvejus metus. Lengvais šilkiniais debesiais plaukė vasara per Lietuvos žemę. Bet toji vasara buvo kitokia, negu kitos: visa gyvybė drebėjo ir dangaus paukščiai tylėjo susigūžę medžių šakose, nes girdėjosi kaukimas rytų šalyje besipjaunančių dviejų piktų ir kraugerinų vilkų. Ir šitas klaidus staigumas dienomis ir valandomis artėjo prie mūsų tėvynės — Lietuvos sienų.

Pagaliau karo giltinė, apsisitaisiusi juodais išeiginiais rūbais, peržengė mūsų žemės sieną... Ji keliavo iš kiemo į kiemą, per kaimus ir miestus, visus bučiuodama mirties vardu savo baisiomis ugninėmis lūpomis. Šimtai tūkstančių žmonių visais keliais ir takais bėgo iš rytų pusės į krašto vakarus, kur dar nesiekė kaukėtos karo giltinės rankos. Dienomis ir naktimis naktimis judėjo vežimų kolonos pajūrio link. Gyvuliai buvo pervargę, o žmonės prisilėgti mirtino nusiminimo. Daugybė žmonių keliavo pėsti, tik lazdas namuose spėję pasiimti, kiti iš nuovargio miegodami stūmė vaikų vežimėlius, arba vedėsi dviračius, apkrautus ryšuliais visokiais.

— Nuo kur atbėgate? — klausinėjo vieni kitų.

— Dieve mano, nuo Vilkauskio... Visus išvarė, per dvi valandas žandarai įsakė išsikraustyti... Kurie nepaklausė — tuos šaudė vietoje.

— Mes bėgame iš pat Dzūkijos... Jau antras mėnuo kelionėje, vis tolyn ir tolyn ir kur mes sustosime, Džie?

— Ir kas ten darosi?

— Dangus maišosi su žeme. Ten atėjo paskutinioji Dievo teismo diena... Bėga visi, kas tik begali, kaip nuo pavietrės didžiausios...

— Bet kas ten ką daro? — klausia žemaitiai.

— Tenajos jau raudonieji, Džie tu mano, — nebetenka kantrybės suvargę žmogelis.

Baigiantis tada vasarai, pilnos pakelės, laukai, daržinės ir gričios buvo prigulę svetimų, iš toli atkeliavusių ir suvargusių žmonių. Ne vieną karą mūsų žmonės yra jau pergyvenę, tačiau niekada niekas nėra bėgęs šitokioje desperacijoje iš savo namų, kur gimė užaugo ir numirti rengėsi. Žmonės pasikliaudavo Dievo valia ir ramiai sau tūnodavo savoje gužtelėje, belaukdami įvykių. Bet kas atsitiko šį kartą? Tik išgirdę vieną vienintelį nekalta žodelį — „bolševikas“ — visi išbėgo kaip galvas pametę, palikę namus ir turtus, net jau nepasitikėdami net Dievo valia ir jo Apvaizda, nors mes lietuviai ir esame karščiausiai katalikai... Štai ką reiškia tas vienintelis žodelis...

Bėglis nuo Vilniaus, Kau-no, iš Dzūkijos smėlingų dykumų ir visų rytinės tėvynės vietų sulaikę gintariniai Baltijos krantai. Toliau jau kelių

nebebuvo: iš vienos pusės gili jūra, iš kitų pusių piktai priešai. Kažkur dar buvo šviesos ir laimingas pasaulis, bet jis buvo ne mums...

Pora mėnesių vakariniausioji Lietuvos dalis — Žemaitija užėmė kaip bičių avilys nuo žmonių tirštumo. Daug tūkstančių pabėgėlių čia laukė kažin kokios paskutinės sprendimo valandos, nesiryždami skirtis su savo tėvyne ir besilaikydami įsikibę ant pat jos slenkščio... Tai buvo nykios dienos, sklindinos neramumo ir negandų. Visų mintyse ir visų žodžiuose buvo tik viena: „amerikiečiai, anglai...“ Sitame dienų nykume tai buvo kažin kokios gerosios dvasios, švelnios ir su baltais sparneliais, tačiau kurių veido mes negalime matyti, lygiai kaip šventraščio nelaimingosios sielos, uždarytos atkalanėse, kurių tamsybėse negalima matyti Dievo veido... Iš rytų taip pat veržėsi sąjungininkas, tačiau labai keista: apie jį dideli ir maži kalbėjo su siaubu ir tai tik tiek, kiek dar toli nuo jo galima pabėgti...

Nors už Vakarų valstybių

DIDŽIAUSIAS VADAS — STALINAS

Londono laikraščio Evening Standard korespondentas uždavė keletą klausimų nutėstajam Hermanui Göringui, kuris į juos atsakė.

Kokią vietą tamsta užimsi Vokietijos istorijoje? Kaip tamsta manai, kokia yra vokiečių tautos nuomonė apie tamstą ir kokia tautos nuomonė bus po 20 metų? — paklausė korespondentas.

Göringas atsakė: Aš manau, kad yra žmonių, kurie norėtų mane nukryžiuoti ir dėl to nėra galimumo grynai objektyviškai spręsti. Ir aš turėjau politinių priešių. Kiti, o aš drįstu tai tvirtinti, man patikės, jei aš pasakysiu, kad aš dariau viską ką galėjau taikai išsaugoti. Tie žmonės mane supras, kad aš, kai atrodė nėra įmanoma taiką išsaugoti, dariau viską karą laimėti. Jei po 20 metų vokiečių tauta dar egzistuos, mane ir mano mėginimus teisingai įvertins.

Koresp. klausė toliau: Kodėl tamsta pasidavei? Ar nebūtų buvę geriau, jei tamsta būtum ieškojęs mirties kautynių lauke, mirties, kurios tamsta reikalavai iš vokiečių tautos ir jos armijos?

— Siame ir aname kare aš išvengiau mirties, pareiškė Göringas. Aš savanoriškai pasidaviau sąjungininkams, nes tatau aš laikiau reikalinga vokiečių interesams. Tikrai šitaip man pasilgus buvo įmanoma vokiečių reikalus teisingai išaiškinti tikrai atsakingoms institucijoms, nes

radio klausymąsi grėsė mirties bausmė vietoje, tačiau, kur tik buvo koks radio priimtuvas, jis buvo gulė apgultas. Kiekviena žinutė, kiekvienas žodis buvo gaudomas iš vakarinio pasaulio.

— Amerikiečiai jau išlipo Olandijoje... Veržiasi per Belgiją...

— Dieve mano, Dieve mano, gal ir čia kaip nors ateis...

— Ateis, ateis, kaipgi... — skuba „žinovas“ toliau su savo žinių bagažu.

Begyvendami tokiose netikrumo ir nevilties valandose, žmonės, naiviai beramindami save, nuklysdavo stačiai į ne-realius fantazijų pasaulius. Plačiai pasklido gandas, kad Švedijoje jau pilna anglų ir amerikiečių kariuomenės. Atvykstantieji iš Palangos bėgiojo šaukdami:

— Aš pats kalbėjau su žvejais, kurie dabar grįžo iš jūros. Ten yra pilna laivų su anglų ir amerikiečių kariuomene. Amerikiečiai, žūt būt, yra pasiryžę gelbėti Žemaitiją...

Nors tomis dienomis bažnyčios ir taip buvo pilnos besimeldžiančiųjų, kaip prieš

kokias gaivališkas nelaimės, žmonės dar labiau ėmė veržtis į Dievo namus ir dėkoti Jam, kad amerikiečiai gelbės Žemaitiją... Kiekvieną, grįžtantį iš pajūrio, žmonės puldavo kamantinėti, ar jau nematė ten kartais amerikiečių?...

Vokiečių kariuomenės irgi Žemaitijoje buvo pilna. Ji jau dezorganizuota ir pakrikusi. Nacių komisaras Gewecke, atbėgęs iš Šiaulių su ištisa sunkvežimiu kolona priplėšto turto, gyveno Palangoje. „Rudoj valdžia“ iš Palangos siuntinėjo savo bandas į kraštą „rekvizicijų“ parvežti. Dažniausiai lietuviai partizanai tokias nacių bandas užpuldavo, nuginkluodavo, atimdavo išplėštą turta ir jį grąžindavo atgal žmonėms. Rudžiai į Palangą dažniausiai sugrįždavo be diržų ir gerokai apkulti.

Tada Žemaitijoje kiekvienas vyras turėjo ginklą, nors už jo laikymą ir grėsė mirties bausmė. Ne tik revoliučių, šautuvų, granatų ir kulikovandžių buvo visur pilna, bet buvo susilėpta net tankų ir priestankinių pabūklų. Vokiečiai tai jautė ir grūdėsi drebėjo, nes jie labai puikiai žinojo, kokias „išleistuves“ lietuviai buvo surengę jų pirmtakams „išlaisvintojams...“ Tikrai dar „šauksnes išleistuves“ lietuviai būnų surengė ir vokiškiems „išlaisvintojams“, bet tragedija buvo pati baisiausia, nes kiekvienas žinojo, kas įkandin vėl ateiną „išlaisvinti“ ir kas atsitiko su Varšuvos sukilimu... Istorija mažai težino tokių atsitikimų, kad tauta patektų į tokia desperatiškai beviltišką būklę.

Atėjo spalio liūdnas, pilkas su krentančiais lapais. Gamtos liūdnumas susilėjo į vieną juodą harmoniją su stichiniu žmogaus nusiminimu. Vieną rytą sugriaudė baisi perkūnija, sudrebėjo visos žemės. Visa rytų šalis buvo pasenkusi juoduose gaisrų dūmuose, kuriuos be perstojo raizė ginklų ugnies žaibai. Kurį laiką aprimęs frontas, staiga prabilo visais pragariais. Nesulaikoma baisi audra valandomis artėjo prie jūros kranto. Visose pusėse pasigirdo isteriški šauksmai:

— Ateina, jau ateina...

Kada jau pasirodė raudonai žvaigždėtų tankų smailgaliai, šventoji žemaičių žemė ties pat savo Palangą — „svieto pabaiga“ — pratrūko kaip sugėlusis votis: nesuskaitomi tūkstančiai visokių žmonių pasipylė į visas šalis per kalvjuočių žemę...

Šitie vaizdai daug kam bus nežmirštami iki pat grabo lentos. Vienur vokiečių karo lauko žandarai su rūkstančiais pistoletais ir bizūnais rankose bloškė lauk žmones iš savo senųjų sodybų, o nesitraukiančius čia pat prie tvartų šaudė, o iš kitur žmonės patys, nie-

(Keliama į 4 psl.)

KONGRESAS ŠOKA IR LINKSMINASI

TARPTAUTINĖS FILMŲ DIENOS CANNES

L. Saulėtoje prancūzų Rivieroje, Cannes, po septynių metų pertraukos, rugsėjo viduryje atidarytas tarptautinis filmų kongresas tęsėsi iki spalio 5 d. Šioje dižiuolėje filmų šventėje dalyvavo 25 kraštai, jų tarpe JAV, D. Britanija, Prancūzija, Švedija, TSRS, Italija, Šveicarija, Čekoslovakija ir kt. Puošniuose „Casino Municipal“ rūmuose be pertraukos buvo demonstruojamos viena po kitos rinktinės pasaulio filmos, kurių čia buvo suvežta 125. Be lengvo žanro, kraštai reprezentavosi su kultūrinėmis ir dokumentinėmis filmomis.

Kaip ir buvo laukta, Amerika buvo stipriai atstovaujama, kaip ir pridera pirmajam filmų produkcijoje kraštui. Ypatingo dėmesio susilaukė pagal garsų kompoz. Gershwin jazzo koncertą sukurta filmas „Rhapsody in Blue“ su žymiaja šokėja Joan Leslie. Nemažiau susidomėjimo sukėlė rež. Billy Wilder „Prarastasis savaitgalis“ su Ray Milland ir Europoje mažai pažįstama Jane Wyman. Ši filmas JAV atžymėta kaip vertingiausia. Šiuo metu didžiausią pasisekimą Hollywoode turinti švedė Ingrid Bergman ir jos partneris Cary Grant, pasirodė trečioje, anglo Hitchcock įscenizuotoje, JAV filmoje „Notorius“. Walter Disney, garsusis Micky Mouse autorius, dalyvavo su savo nau-

jaušiuoju kūriniu — „Make min Music“. Toliau — „Gilda“ su Rita Hayworth, „Ona ir Siamos karalius“, kelios trumposios filmos, iš kurių pažymėtina Nuernbergo dokumentinė filmas.

Didžiausią dėmesį sukėlusi anglų spalvotoji filmas, kurios pastatymui išleistas astronominės sumos, buvo pagal Bernard Shaw sukurta „Cezaris ir Kleopatra“. Drasiai su Hollywoodu gali konkuruoti Noel Coward filmas „Trumpas susitikimas“ ir „Širdis nelaisvėje“. Filmas „The Wicked Lady“ vyriausioji aktorė Margaret Lockwood pati asmeniškai atvyko į savo filmos demonstravimą.

Prancūzų filmas, kuri po karo padarė staigų ir nuostabų šuolį pirmyn, buvo atstovaujama jos stipriausioji: Jean Cocteau, Christian Jacques, Viviane Romance, Rene Clement, Madeleine Sologne, Jean Delannoy ir kt.

Sovietai, dalyvauja pirmą kartą tarptautiniame filmų kongrese, reprezentavosi su visa eile savo geresniųjų filmų: „Sporto paradas 1946“, „Sveika, Maskva“, „Akmeninės gėlės“, „Partizanai“, „Berlynas“ ir kt.

Viena stipriausių filmų produkcijoje prieš šį karą šalių — Vokietija — šiame kongreso nebuvo atstovaujama.

Jury komisija, kurią sudaro po vieną atstovą iš kiekvienos kongrese dalyvaujan-

čios valstybės, savo žodžio dėl geriausios kongreso filmos dar netarė. Sprendimas bus paskelbtas apie spalio vidurį. O tuo tarpu gausūs kongreso svečiai iš Amerikos, Anglijos, Švedijos, Argentinos ir kitų kraštų (svečių tarpe matėsi ir garsiausių filmų žvaigždžių, režisierių ir rašytojų) pramogauja Rivieros kurortuose, siaučia karnavale, renka artistų autogramus kaip senais, gerais, nerūpestingais prieškario laikais. J So

KULTŪRINĖS NAUJIENOS

Nuertingeno lietuvių meno paroda. Spalio 20 d. UNRRA metinių sukaikties proga atidaromoje Nuertingeno apskr. lietuvių meno parodoje dalyvaus šie dailininkai: Firinauskienė, Firinauskas, Osmolskis, Vaitkus, Valeška ir Žilinskas. Bus išstatyta apie 100 paveikslų, iš kurių apie 40 duoda dail. K. Žilinskas. Prie parodos bus tautodailės ir spaudos-informacijos skyriai.

Wiesbadeno ansamblis kviečiamas į Olandiją. Lietuvių Tautinis Ansamblis, vadovaujamas Stp. Sodeikos ir G. Veličkos, šiuo metu gastroliuoja anglų zonoje. Viename koncerte dalyvavęs Olandijos UNRRA generalinis direktorius labai susižavėjo ansambliu ir pakvietė jį gastrolėms į Olandiją. Čia ansamblis koncertuosios Olandijoje esantiems DP ir olandų visuomenei.

Koki lietuviški laikraščiai gavo licencijas. Amerikiečių karinės valdžios patvarkymu, šioje zonoje išėinantieji tremtinių laikraščiai pereina karinės valdžios žinion. Kiekvienai tautybei nustatytas atitinkamas laikraščių skaičius ir jie bus aprūpinami popieriumi iš karinių kontingentų. Lietuviams skirtieji licencijas gavo šie laikraščiai: „Tremtinių Žinios“ Wiesbadene, „Mūsų Kelias“ Dillingene, „Žiburiai“ Augsburgėje ir „Mintis“ Memmingene. Kitiems, iki šiolėjusiems laikraščiams, jei jie turi UNRRA leidimus, ir skiriami siauresniam skaitytojų skaičiui, neužkertamas kelias išeiti ir toliau, tik jie popieriumi iš karinių kontingentų nebus aprūpinami.

Pedagogų suvažiavimas. Rugsėjo 29–30 d. d. Augsburgėje įvyko lietuvių gimnazijų direktorių ir atstovų suvažiavimas, kuriame buvo Svetimo Valdybos pranešimas apie lietuvių švietimo reikalus, apsvastyta programų, mokomojo personalo, mokinių organizacijų, periodinės spaudos, profesinio mokytojų susiorganizavimo ir kiti reikalai. Suvažiavimas priėmė visą eilę rezoliucijų.

Poezijos gausybės ragas nesisiaigia. Šiomis dienomis knygų rinkoje pasirodė vėl du poezijos rinkiniai: Nykolas Niliūno poeziją išleido leidykla „Patria“ Tuebingene ir Vyt. Kastyčio „Smutkeliai žydi“ (tremtinio raudos ir giesmės) išleido „Mūsų Vilnis“ Fuldoje.

LENKTYNĖS ...

Atkelta iš 3 psl.

ko nebelaukdami, važiuoti, pėsti ir dviračiais plūdo į vieškelius ir gaivališkai traukėsi į vakarų pusę, nei patys nesuvokdami ir nežinodami kur... Ejo ten, kur vedė akys...

Artojas, vidury lauko palikęs arklį, tekinas bėga namo, griebia vaikus ir įsijungia į sumišusias bėgančiųjų kolonas. Paliko jis savo žemėlį, bočių krauju ir prakaitu per amžius drėkintą... Batsiuovys sviedė į kampa kurlaius, meistras metė savo oblius ir kaltus, kalvis nebaigtą riesti pasagą, miško kirtikas numetė kirvį, profesorius paliko savo laboratorijas, tarnautojas bylas — ir visi, sakytumei galvos netekę, pasileido bėgti... Seneliai paliko karštą kampelį prie pečiaus, o kūdikiai lopšius.

Visi keliai pilni bėgančiųjų kolonų. Aplinkui groja „Stalino vargonai“, kaip perkūno griausmas sprogsta granatos ir sviediniai, virš galvų dūgia lėktuvai, gaisrų liežuviai laiko miestelius, sodžius ir vienkiemius. Visose pakelėse žmonės žegnoja paliekamus savo namus ir gyvulius ir jungiasi prie bėgančiųjų. Prie

pakelės kryžių ir smūkelių visur suklaupę dideli būriai žmonių į purviną žemę, kepurės nusiėmę garsiai meldžiasi paskutinį kartą savo šalyje:

— Tėve mūsų, kurs esi danguje... Kodėl apleidai mūsų ir šalę mūsų?...

O rūpintojėliai didžiame nuliūdime ir skausme savo, tarytumei rauda ašaromis medinėmis ir graudžiais žodžiais kalba į artojėlius savo:

— Ir kodėl gi šią rūšią dieną paliekatė mus vienus? Ar per amžius nesaugojome laukus jūsų ištikimai ir negynėme jų nuo sausrų, ledų ir dvasių piktųjų? Ar neradote čia paguodos nuliūdimo valandoje...

Keliai užsikimšo, pabėgėlių kolonos sustingo vietoje. Granatų sprogime ir gaisrų traškėjime žmonės, kepurės nusiėmę, graudžiais balsais gieda:

— Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė...

Danguje pasirodo naikintuvų eskadrilės su raudonomis žvaigždėmis. Lėktuvai žemėje ir ima pulti beginklių kolonas. Virš galvų kaukia galingi motorai, trata nenutrūkstamos kulkosvaizdžių salvės ir ore pūnasi ugnies liežuviai... Šventų giesmių žodžiai, maldos, kulkosvaizdžių kalėnimai,

motorų ūžimas, klyksmas, gyvulių baubimas ir mirštančiųjų vaijojimai susilieja į vieną neapsakomai klaidų mirties šokį pilką ir darganotą spalvų dieną...

Lėktuvai dingsta. Daug vežimų ištaškyta, daugelis dega. Pakelėse dar šilti žmonių ir gyvulių lavonai. Jų kelionė buvo neilga... Prie vieno vežimo sukritę pašauti arkliai, ratuose guli kraujuje paplūdusi moteriškė, o šalia ant vieškelio aukštelininkas guli vyras, plačiai praverta burna. Sustingusios jo rankos dar kietai tebelaiko botagą. Tik vežime gyvas sėdi kokių pusantų metų kūdikis, riebiose rankutėse ramiai žaidžia šiaudų ir rodydamas jį pravažiuojantiems, linksmi sau čiulba:

— Te-t-e-t-e...
Kažin, kur šiandien bėra šitas vienišas „reakcionierius“?

Vysk. Valančius savo raštuose aprašo, kaip žemaičiai, įsisukus jų kraštą maro giltinei, viską pametę ir palikę, baisios panikos apimti bėgdavo slėptis į miškus ir neprieinamas pelkes. Anomis spalvų dienomis atrodė, jog į šventąją Žemaitiją įsisuko daugiau kas, negu maro giltinė su mėlynu liežuviu. Yra daug geležinės valios žmonių,

kurie drąsiai žiūri mirčiai į akis. Bet žmonės jau yra sukūrę „kaž ką“ baisesnį už mirtį ir marą. Ir nuo to „kaž ko“ bėga šimtai tūkstančių viską palikę, pametę, nežinėdami, ar juos apšauks „reakcionieriais“, ar „pasituisiais fašistinės kalės vaikais“.

Tas yra vistiek pat...
Tik nei Danijoje, Belgijoje, nei Prancūzijoje, Šveicarijoje, ir nei Tirolyje niekas nežino, kas yra tas „kaž kas“. Jeigu nori pažinti šitą „kaž ką“, tai būtinai jį reikia paliesti savo pirštais. Jis yra panašus į klatingąją atogrąžų rožę, kuri yra nusidažiusi svaiginančiais gražiomis spalvomis ir vilioja visus, kas tik gyva. Bet kai tik ją paliečia, ji staiga čiumpa savo naiviai auką, suspaudžia geležinėmis replėmis ir suvirškina. Paskui vėl išskleidžia savo klatingus žiedus ir vėl vilioja...

Ir kas kartą palies savo rankomis šitą paslaptingą „kaž ką“, tas daugiau nebevargins mūsų savo įkyriai piktą klausimą:

— Kodėl jūs negrįžtate namon?...

Prieš dvejus metus prasidėjo baisus erškėčių kelias, kuris atvedė iki DP, stovyklų. Ir kažin kokių kelių mes sugrįšime atgal namon?

A. V.

KASDIENIS GYVENIMAS [4]

Kasdienis gyvenimas parodė, kad tos stovyklos, kur bendruomenių gyvenimą tvarkė skirti asmenys, oficialiai dažniausiai išorinės tvarkos ir drausmės pasiekdavo greičiau, negu komitetų tvarkomos. Iš šalies žiurint susidarydavo įspūdis, kad masės kontrolė trukdo, sunkina ir gailšina darbą ir laiką. Tokios nuomonės, paprastai, tvirtai laikydavosi komendantai, ir jų patarėjai. Bet visiškai kitaip galvojo didžioji dauguma, kuri vienvaldiškumo principui iš principo negalėjo pritarti. Bet „nuversti“ komendantus nebuvo lengvas dalykas. Jie rėmėsi stovyklų administracijos skyrimu ir savo veiksmams nebuvo reikalingi gyventojų pritarimo. Jie nenešė ir atsakingumo už savo veiksmus prieš bendruomenę. Todėl gyventojai tegalėjo tik tarpusavy pasidalinti mintimis apie „valdžios“ veiklą, ją kritikuoti, kolyti, reikšti nepasitenkinimą, kaltinti būtais ir nebūtais prasižengimais ir t.t. Tokiose stovyklose vyko rūgimas, kuris kartais išaugdavo ligi toli aidinčio triukšmo. Ir atsitikdavo, kad komendantai nebeišlaikydavo spaudimo iš apačios. Išmintingesnieji reikalą pakreipdavo daugumai priimtina prasme ir patys pasitraukdavo, užleisdami vietą rinktiesiems žmonių atstovams. Tokie neretai būdavo išrenkami ir vėl vadovaudavo bendruomenės gyvenimui kaip komitetų lyderiai. Bet daugiau buvo tokių, kurie nemo-kėdami darbo dirbti, negalėdami vadovauti, neturėdami bendruomenėje pasitikėjimo visai atsiktikintai pasidarė vadovais— įsikibę laikydavosi savo posto ir tik priversti pasitraukdavo. Tokiais atvejais, paprastai, būdavo neapsieinama be skundų ir konfliktų, kurie prasiverždavo ir pro svetimas duris.

Žmonės savo gyvenimą norėjo tvarkyti demokratiškais pagrindais. O pirmas demokratiškos santvarkos požymis — rinkimai. Iškart į tai buvo labai skrupulingai žiūrima: kiekvienoms pareigoms žmonės buvo renkami visuotiniuose susirinkimuose. Todėl kai kuriose stovyklose pirmomis dienomis kas savaitę būdavo šaukiami susirinkimai, kuriuose komitetai teikdavo informaciją, duodavo savo darbų apyskaitas; būdavo renkamos įvairios komisijos, pakomisės, darbų prižiūrėtojai, seniūnai, maistininkai, ugniagesiai, sienlaikraščių redaktoriai, šokių vadovai, chorvedžiai ir beturko, kad būtų renkami stovyklų parapijų klebonai.

O kai jau nebūdavo ką rinkti— pradėdavo bruzdėti opozicija ir versdavo komiteta, ar kurią nors komisiją, seniūną ir... vėl būdavo skelbiami rinkimai. Laiko, ačių Dievui, turėjome pakankamai, tad su-

sirinkimuose lig valiai visi galėjo išsišneketi ir balsuoti. Todėl komitetai, palyginti, dažnai keisdavosi ir vis nauji ir nauji žmonės sėdėdavo valdžios kėdėse.

Toks dažnas vadovaujamųjų organų keitimasis trukdė darbą ir sunkino vidaus gyvenimo susitvarkymą. Bet objektyviai reikalą vertinant, reikia prapažinti tai, kad tokia įvykių eiga buvo natūrali ir suprantama.

Dabar kyla klausimas: ar ta kunkuliuojanti padėtis, kurioje formavosi mūsų stovyklinis gyvenimas ir pokarinius tremties gyvenimas apskritai, būtinai turėjo turėti tokias formas.

Pereinamasis laikotarpis, kuris truko keliolika savaičių buvo pilnas netikėtumų ir labai nepastovus. Žmonės į viską ir žiūrėjo kaip į laikiną dalyką. Į komitetus, į kitus pareigūnus taip pat buvo įprasta žiūrėti kaip vienos dienos tvarkdarius. Gyvenimas toje ar kitoje stovyklose buvo laikinis. O į kitą stovyklą persikėlus — jau vėl kito komendanto ar komiteto valdžioje žmogus atsidurdavo. Todėl tas bailsus laikinumas, kuris reikėsi visur — lėmė visą mūsų gyvenimą. Gi komitetai, nejausdami tvirtesnės atramos, taip pat, dažniausiai, težiūrėjo tos dienos

reikalų, negalėdami ir nesi-stengdami planuoti tolimesniai atečiai.

Esant tokiai padėčiai žmonės įprato vertinti daugiau tai, kas buvo jų tiesioginių interesų srityje. Bendrieji reikalai tik nedaugį tepat-raukdavo. Todėl plačiai spar-nus išskėtė egoistiniai, savanaudiški palinkimai, kurie, esant gerai dirvai, giliai leido šaknis ir bujojo. Asme-niškų reikalų statymas aukš-čiau visko, besaikė, siekianti ligi smeigtų ir koliojimų ki-tų darbo kritika, buvo vienas didžiausių kliuvinių darniam sugyvenimui ir našiam orga-nizaciniam darbui. Buvo prieita prie to, kad daugelyje stovyklų retas rimtesnis žmogus benorėdavo kandida-tuoti į komitetus ar paimti kokias kitas visuomeninio pobūdžio pareigas.

Kalbant apie stovyklinio gyvenimo negeroves, kurių apstu buvo mūsų bendruo-meninio gyvenimo pradžioje, neteisinga būtų ką nors labai kaltinti ar teisinti. Manysčiau, kad daug kas buvo ne taip dėl padėties ir reikalų nesu-vokimo, nors pasireikšdavo ir bloga valia, žemi palinkimai. Šitai pasitaikydavo ir iš vado-vybių tarpo, bet žymiai daž-niau iš tų, kurie nieko pozityvaus neveikdami, neįsijun-gdami į jokią bendrąją darbą, laikė savo pareigą būti opo-zicijoje dirbantiesiems, stovė-ti bendruomenės, teisingiau

savo asmeniškųjų reikalų sar-gyboje.

Čia dar atkreiptinas dėme-sys į tai, kad šalia sveikos kritikos; šalia kritikos, kilu-sios dėl asmeniškųjų ambici-jų ar savanaudiškų išskaičia-vimų, buvo kritikų, kurie sie-kė sukelti ermyderį, sunie-kinti žinomesnius, turinčius vardą ir pasitikėjimą žmones. Tokie, sistemingai ir meto-diškai dirbdami, dezorientuo-davo masę, kuri, nesigilinda-ma į reikalo esmę, pasiduo-davo jų itaigai. Šių skaičius nebuvo gausus, bet jų pasėtas demoralizacijos ir skaldymo grūdas davė vaisių. Jų tiks-lus suvokti ir jų siekimus išaiškinti pradžioje nebuvo lengva. Bet laikui bėgant jie patys save dešifravo: vieni išvykdami namo, kiti nebe-galėdami iš viso pasislėpti.

Daug praeityje buvo to, ko neturėjo būti. Bet ar daug esame pasimokę iš praeities klaidų ir ar esame padarę rei-kiamų pastangų pašalinti priežastis, kurios privesdavo prie nesusipratimų ir kon-fliktų? Atrodo, kad dar daug kas yra šalintina ir taisytina. Dar daug reikalinga pastangų ir geros valios, kad reiškiniai, kurie mums, kaip tautai ir žmonėms garbės nedaro, nesi-kartotų. Smulkių nesusiprati-mų, kada ankštai sugrūsti gy-vename, sunku išvengti, bet susimąstykime dėl negerovių, kurios ir kitiems į akis me-tasi.

K. Alonis

SEŠTADIENIO POPIETĖ

Visuomenės veikla

Tai buvo, maž daug, prieš pora mėnesių. Raudonojo Kryžiaus skyrius afidare per Tue-bingną gautus iš Amerikos siuntų maišus. Ir paskelbė išvietintai visuomenei maž daug štai ką: atekite ir im-kite, nes prie jūsų kojų bro-liai iš anapus vandenyno pa-klojo visas savo liemenes, pu-spalcčius, švarkus, sukneles bei megztukus.

Tą dieną visi pakilo aušrai brėkstant ir, pilni entuziazmo, rinkosi prie Raudonojo Kryžiaus sandėlio. Nariai, ne nariai ir prijaunčiantieji, nes prie sandėlio durų niekas nebuvo išskiriamas: visi, patekę į ne-laime, naudojosi mielaširdin-gųjų brolių parama. Ir kokia tada buvo dieviškai kilni visu nuotaika. Belaukdami ateinat sandėlio pareigūnų, visi tarp-usavų mellingai šnekėjosi.

— Ir, žinai kūmai, je ne broliai amerikiečiai, šitieji mūsų geradariai, tai ir dabar vaikščiočiau sau be kelnų, kaip didelis ponas... Kai načiai mane sugriebė prie ap-kasų, tai po šešių savaičių vieną rytą staiga pastebėjau, kad iš mano išieginų kelnų bėra likęs tik diržas su juos-meniu.

— Taip, taip, tikra teisybė. Kelnės, nors ir labai trumpos ir siaurutės, vistiek mes graun-name tik per mūsų Raud.

Kryžių. Taip pat ir liemenės visokių išmierių ir spalvų...

Ką jau ir bekalbėti, pone daktare... Aš nors ir nesu R. Kryžiaus narys, bet rytoj būtinai įsirašysiu. Šitokie kil-nūs tikslai. Ką jau čia reiškia sumokėti pfenigiai to nario mokesčio...

— Žinoma, žinoma, pone profesoriau. Iki šiol aš buvau tik prijaunčiantysis, bet dabar, dievaži, įsirašau į narius. Žiūrėkite, kokios mano kelnės... Lietuvoje ubagas tokiomis ne-dėvėjo...

Ir nusirito susijaudinimo ašaros per abiejų piliečių skruostus.

Atėjo ir pareigūnai, sandėlio raktais žvangindami. Mi-nia šaukė:

— Tegyvuoja Raudonasis Kryžius, išganymas mūsų...

Prasidėjo kapstymasis po liemenių ir švarkų krūvas. Kiekvienas rinkosi pagal savo ūgi, (maždaug tik) ir skonį. Tuojuo betgi prasidėjo dan-gaus rūstinimas.

— Viešpatie, kodėl gi sut-vėrei mane tokį ilgą, kad vis-sos geraširdžių kelnės man tik iki kelių... Kur gi aš nueisiu su jomis? — Tesaugo tave Viešpats, bet šitas švar-kas lyg tau būtų siūtas, — pasakė vienas teologas, savo draugui. — Hosana, hosana... Ir taip iki vakaro buvo

giedami himnai broliams iš užjūrio ir Raud. Kryžiaus pa-reigūnams, kurie valdė san-dėlio raktus.

Po dviejų mėnesių buvo paskelbta laikraščiuose, kad mūsų kolonijos Raud. Kry-žius šaukia visuotinį narių susirinkimą, kuriame taip pat gali dalyvauti ir net prašomi, visi nenariai ir prijaunčiantie-ji. Buvo aiškiai visas pas-kelelta, visa dienotvarkė: val-dybos veiklos pranešimas, re-vizijos komisijos ataskaita, na, ir t. t.

Na, ir kas iš to viso pasi-darė? Iš šimto skyriaus na-rių, susirinkimam atėjo tik trys. Ir tie patys paklausė:

— Ką šiandien duoda, ar-ba atima ką?

— Šiandien yra susirinki-mas. Bus svarstoma: naujų narių priėmimas ir prijaun-čiančiųjų taip pat...

Prijaunčiančiųjų nebuvo nė vieno. Dėl to naujų narių irgi nepriimta nė vieno. Be-sisielojančio daktaro ir pro-fesorius taip pat nesimatė. O kodėl jie turi būti, jei ne-duoda nei kelnų nei lieme-nės?

Valdyba, kuri visą savaitę nemiegojo ir dirbo savo apyskaitas, buvo baisiai nuste-binta. Išrodo tik tas vienas punktas: „Bus renkamas na-rių mokestis“ — atbaidė vi-sus „idealistus“ nuo atėjimo į susirinkimą.

Lai gyvuoja Raudonasis Kryžius... A. V.

KRONIKA

SV. TĖVO LAIŠKAS DELEGATUI KAN. F. KAPOČIUI

Sv. Sosto Tautinis Lietuvių Delegatas Vokietijai ir Austrijai kan. F. Kapočius, šiomis dienomis gavo iš Sv. Tėvo laišką. Laiške, kurį persiuntė Popiežiaus Misiijos Šefas Fargo vysk. A. J. Muench, pasirašytą Valst. Sekretarijato pavad. J. E. Monsign. Giovanni Battista Montini, rašoma:

„Su ypatingu pasigėrėjimu susipažinau su tais sumanymais ir patvarkymais, kuriuos Kan. Kapočius imasi įgyvendinti savo plačios veiklos įvairiose srityse, ir apie pasiekimus iki šiolei tų sumanymų vaisius, nepaisant sunkių sąlygų, kurias sudaro dabartinės aplinkybės.

„Prašau pranešti didž. gerb. kan. Kapočiui, kad Jo Šventenybė Popiežius, painformuotas apie jo sėkmingą darbą tarp savo tautiečių jų gerovei, tėviškai džiaugiasi jo uoliu ir našiu apaštalavimu ir linkėdamas, kad Svč. Motina Marija, dabar lietuvių vadinama jaudinančiu vardu „Tremtinių Motina“ priimtų jų maldas už tikrąją taiką ir laimingą sugrįžimą į jųjų tolimą tėvynę, iš širdies suteikia Jam, jo konfratramskunigams ir visiems lietuviams tremtiniais Apaštališkąjį Laiminimą.“

SV. SOSTO DELEGATAS HANAU STOVYKLOJE

Hanau. Spalio 6 d. Hanau lietuvių stovyklą aplankė Sv. Sosto delegatas kan. F. Kapočius, kuris čia atlaikė iškilmingas pamaldas ir suteikė Sutvirtinimo sakramentą. Buvo suruoštas delegato pagerbimo aktas, kurio metu kalbas pasakė komiteto pirmininkas, organizacijų vardu švietimo vadovas Žilionis ir lietuvių evangelikų vardu J. Grigolaitis. Kan. Kapočius dėkojo už gražų šventės surengimą ir pareiškė daug gražių minčių tikintiesiems. Po oficialaus akto meninę dalį atliko mokyklos ir gimnazijos mokiniai bei „Dainavos“ vyrų ir mišrus chorai.

PRANEŠIMAS

Pranešame gimnazijoms, kad jau atspausdinta L. Dambriūnų „Lietuvių kalbos sintaksė“. Kaina RM 4.5. Sukrauta „Tremtiniai“ leidykloje, Tuebingene (prancūzų zonoje).

Gimnazijų vadovybės užsakymus siunčia virš minėtai leidyklai ir su ja betarpiškai atsiskaito.

Be to, Memmingene, Pfalengraben 16, Lithuanian Camp p. Klimas išleides (rotatoriūm) Lietuvos geografijos vadovėlį. Kaina RM 5.—. Užsakymai siunčiami leidėjui.

Wiesbaden, 1946. X. 8

Svietimo Valdybos Ngyų Leidimo Komisija

LTN. JOVARAITĖ IŠVYKSTA AMERIKON

Hanau. Po šio karo mes ieškojome amerikiečių tarpe savųjų ir visada nudžiugdavome jų radę. Vieną iš daugelio Amerikos lietuvių tenka paminėti JAV armijos leitenantę Jovaraite, kuri savo tautiečiams tremtyje yra daug padėjusi ir juos užtarusi.

Ltn. Jovaraite, gimusi Amerikoje, 1932 m. atvyko Lietuvon ir čia lankė meno mokyklą. Karui prasidėjus ji, kaip Amerikos pilietė, grįžo į JAV dirbo lietuviškose organizacijose. Vėliau ji baigė galtingųjų seserų mokyklą ir savanoriškai įstojo į JAV armiją. Su kariuomenės daliniais patenka Anglijon, Prancūzijon, o vėliau pasiekia ir Vokietiją. Frontui pražūsus, ji ieško lietuvių ir randa. Nuo pat pirmųjų dienų ji stengėsi padėti savo tautiečiams. Gyvendama Frankfurte, ji susipažįsta su daugeliu lietuvių, ypač su hanaviečiais. Įvairių švenčių proga ji lankosi stovykloje, domisi mūsų kultūriniu gyvenimu, užtaria JAV karinėse įstaigose sprendžiant mūsų reikalus.

Šiomis dienomis ltn. Jovaraite grįžta į JAV. Hanaviečiai jai suruošė kuklias išleistas. Ansambliciai ir stovyklos vadovas atsisveikino su ltn. Jovaraite, įteikdami adresą ir gėlių, padėjo už didelę paramą lietuviams ir pageidavo, kad sugrįžus į Ameriką kur tik galėdama pasakotų apie tremtinių vargus, pasiryžimus ir laisvės troškimą. Ltn. Jovaraite atsisveikinimo žodyje prisiminė gražiąją motinos tėvynę Lietuvą, jos kančias ir pabrėžė, kad lietuvių vargai ir kančios tėvynėje ir tremtyje yra kartu ir jos pergyvenami. „Aš būsiu su jumis darbuose ir mintyse, dirbsiu jūsų gerovei,“ pareiškė ltn. Jovaraite. „Tikiu, kad mes pasimatysime nepriklausomoje Lietuvoje, kurios ir jūs ir aš ilgamės“.

J. Janušaitis

KULTŪRINĖS POPIETĖS

Kemptonas. Jau kuris laikas, kaip Kemptono lietuvių stovykloje ruošiamos literatūrinės-muzikinės popietės, kuriose daugumoje dalyvauja vietinės meno pajėgos. Pasukutinėje popietėje, įvykusioje spalio 5 d., V. Judzentavičiūtė fortepionu atliko keletą muzikos dalykėlių. N. Šurnaitė paskaitė I. Vaičiūlenaitės novelę „Vienatvė“, o J. Kaukoriūtė, akomponuojant muz. P. Armonui, noutalkingai padainavo Mozarto „Lopšinę“ ir Griego „Solveigos dainą“.

PADĖKA

Nuertingeno Technikos Biuro, supratusiam technikų paruošimo svarbą ir atjautusiam sunkią Aukštesniosios Technikos Mokyklos būklę, už Biuro pagamintas ir A. T. Mokyklai paaukotas 30 brailymo lentų mokyklos vardu dėkoju. Mokyklos Direktorius

DARDANELŲ BYLA

Į antrąją sovietų notą Turkijos vyriausybė atsakė. Savo atsakyme Turkija tvirtai pareiškė, kad Montreux sutartis gali būti keičiama tik tai tarptautiniu, o ne dvišaliu susitarimu.

JAV taip pat įteikė Maskvai notą, kurioje atmeta sovietų reikalavimą vesti tiesiogines dvišales derybas Dardanelų sutarties revidavimui. Panašią notą įteikė ir D. Britanijos vyriausybė.

Siuo klausimu, kuris pasaulio politikoj išėjo į pirmą eilę, „Kosmos - Presseservice“ rašo iš Paryžiaus:

Savo nauja nota Turkijai Maskva nori sukelti diskusijas Dardanelų klausimu, kuris yra jautriausias sąjunginių valstybių gerų santykių išlaikymo taškas. Iš tikrųjų, rugsėjo mėn. 24 d. nota savo esmėje nė kiek nesiskiria nuo

rugpiūčio mėn. 7 d. notos. Sovietų vyriausybė veltui stengiasi įrodyti, kad jos pastangos atitinka JTO tikslus ir pagrindus. Tačiau tas aiškinimas nepaliečia pagrindinį tašką klausimo, kurį norima išspręsti taip, kad ateity šio sąsiaurio tvarkymą imtųsi tik tai Juodosios jūros valstybės ir jo gynimas būtų pavestas išimtinai TSRS ir Turkijai. Žiūrint psichologiniu požiūriu, galima padaryti išvadą, kad Wallace skandalo ir Stalino pasikalbėjimo Amerikos ir D. Britanijos viešojoje nuomonėje sukeltas reakcijas Maskva rafinuočiausiu būdu išnaudoja savo galutiniams tikslams atsiekti. Tačiau sovietų pasisiekimas tiems tikslams atsiekti pirmą eilę priklauso nuo JAV laikysenos. Tačiau ir čia pradada imti viršų reiškiniai, kad Byrnes politika radikaliai bus tęsiama toliau.

MARGUMYNAI

— Brazilijos parlamentas dviem trečdaliais balsų yra rutaręs daugiau nevertoti portugalų kalbos, o kalbėti tik braziliskai. Koks skirtumas? Jokio.

— Bucossi šeimai pasiekė: po ilgo vargo su agentais, ji pagaliau Spofforde, New Hampshire, US, gavo išsinuomoti visą namą su jos laiminu 13 numeriu, į kurį negaišdama įsikraustė. Ta proga sukvietė savo pažįstamus svečių. Bet... per vidurį vieno svečio sveikinimo kalbos į butą įeina dvi damos su policininku ir pareiškia, kad ponai Bucossi įsikraustė į juodviejų išsinuomotą butą.

Kas gi atsitiko? Pasirodė, kad Bucossi šeima buvo tikrai į svetimą butą įsikrausčiusi. O tai dėl to, kad nuomojimo agentas buvo sumaišęs numerius — Bucossi šeimos išnuomotas namas tikrumoje turėjo ne 13, o 31 numerį.

— Viena ponija iš Port Douglas (Australijoje) pajūryje rado kažkurį daiktą, gausiai aplipusį austrėmis. Tuo tarpu, kai ji plaktuku bandė austrės nuo to daikto nudaužyti, prie jos privažiavo šarvuotis. Iš jo išlipo karininkai skubiai, bet atsargiai paėmė iš ponios tą austrėmis aplipusį daiktą, išsidėjo į savo vežimą ir nuvažiavo kelias mylias į užmiestį. Ten netrukus pasigirdo sprogimas, kuris sukrėtė ištisos miesto dalies namus.

Pasirodė, kad anos ponios radinys buvo mina, kurią ji plaktuku taip atsidėjus daužė.

— Skunksus galima laikyti, kaip naminius gyvulėlius. Jie mėgsta šunis ir kates, bet nemėgsta žiurkių ir pelių. Bet juk jie dvokia. Visai ne. Ponia Sadie Reddekopp išrado operaciją, kuri tuos dvokiančius gyvulėlius padaro laikomus salione.

— Dr. Herbert Evans, kuriam pasaulis yra dėkingas už E vitamino suradimą, dabar po 25 metų studijų, suradęs hormoną, kuris daro galimą reguliuoti žmogaus augimą, atseit, pagal norą užauginti milžiną arba nykštuką. To nuostabaus hormono mokslininkas esąs pagaminęs tik mažą žiupsnelį, dabar turįs rūpestį surasti žmogų, kuris finansuotų to hormono masinę gamybą.

NUOMONĖ APIE T. S.—GĄ.

„Daily Mail“ rugsėjo 3 d. laidoje, vienas skaitytojų, kurio pavardė nenurodoma, savo laiške rašo:

„1939 m. lapkričio mėn. Llove. — Paklausiau tarybinį pulkininką, kada mes, pabėgėliai galėsime grįžti į tėviškę (Krokuva)? — „Kam taip skubate? — atsako pulkininkas. Mes greitai būsime Paryžiuje“. Štai dabar NKVD uniformuoti agentai siuva Paryžiuje.

Kai kur ir kai kada. — Sovietinis karininkas klausia mane: „Kuriam galui britai laiko milžinišką armiją? — Ir pats į klausimą atsako: „Žinoma, mums mušti“.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team 513. Išėina 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolegija. Ats. red. Alb. Valentinas. - Prenumerata 1 mėn. - RM 6.-; atskiras numeris 50 pf. Redakcija: Nürtingen (Württ.), Katharinenstr. 31/1. Administracija: Kirchheim-Teck, Krebenstr. 18. - Ein. s-ta: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim-Teck (14a). Spaudžia: A. Gottliebs & J. Oswalds Buchdr., Kirchheim-Teck.